

Asia: VN/16724/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi kotikuntalain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne kotikunnan menettämistä ja kotikuntamerkin­nän poistamista koskevasta ehdotuksesta (kotikuntalain 7, 9 ja 11 § sekä verotusmenettelylain 5 §)

Kotikuntalain 9 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että jos Digi- ja väestötietovirasto on saanut muulta kuin henkilöltä itseltään tiedon kotikunnan tai siellä olevan asuinpaikan muuttumisesta, henkilön vakinaisesta muutosta ulkomaille tai ettei henkilö enää täytä lain 4 §:n 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä, se voi tehdä tämän tiedon mukaisen merkinnän väestötietojärjestelmään, jos on ilmeistä, että tietoa voidaan pitää luotettavana. Lain 11 §:ssä puolestaan säädettäisiin, että jos Digi- ja väestötietoviraston tekemä kotikuntaa, siellä olevaa asuinpaikkaa tai väestökirjanpitokuntaa koskeva merkintä tai merkinnän poistaminen poikkeaa asianomaisen henkilön ilmoittamasta tai jos merkintää ei ole 9 §:n 3 momentissa tarkoitetun lisäselvityspyynnön jälkeenkään voitu tehdä henkilön pyynnön mukaisesti taikka jos merkintä on tehty muulta kuin muuttajalta, hänen perheenjäseneltään tai edunvalvojaltaan saatujen tietojen perusteella, Digi- ja väestötietoviraston on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä kirjallinen päätös ja ilmoitettava asianomaiselle ratkaisustaan ja mahdollisuudesta hakea siihen oikaisua.

Mainittujen säännösten mukaan kirjallinen hallintopäätös olisi aina tehtävä, jos tieto on peräisin muulta kuin henkilöltä itseltään, hänen perheenjäseneltään tai edunvalvojaltaan. Ilmeisesti 9 §:n 2 momentissa on lainkohdan perustelut (s. 27) huomioon ottaen tarkoitus viitata lähinnä viranomaisilta tulleisiin tietoihin, joiden perusteella väestötietojärjestelmään voitaisiin tehdä merkintä. Tämä ei kuitenkaan käy ilmi säännöksestä. Velvollisuuteen tehdä kirjallinen päätös ei ole säädetty poikkeusta siinä tapauksessa, että tieto olisi peräisin viranomaiselta tai sitä voisi muuten pitää ilmeisen luotettavana, mikä ilmenee mm. säätämisyjärjestysperusteluista (s. 33). Lakiehdotuksen perusteluista (Vaikutukset viranomaisten toimintaan, s. 16) on luettavissa, että tällaisen muulta taholta saadun ilmeisen luotettavan tiedon perusteella tehtävä kotikuntamerkin­nän poistaminen ei yleensä edellyttäisi asianomaisen kuulemista, mutta asiassa tehty hallintopäätös tulisi antaa hänelle tiedoksi. Selvänä lienee pidettävä, että merkinnän poistaminen voi olla mahdollista vasta, kun hallintopäätös on annettu asianmukaisesti tiedoksi ja oikaisuvaatimusaika on umpeutunut. Muuten asianomaisen oikeusturvaa vahvistavaksi tarkoitettu säännöstö jää

muodolliseksi ja jopa näennäiseksi. Perusteluissa tulisi avoimesti esittää, millä tavoin tiedoksianto toimitetaan ja miten asianosaisen oikeusturvan toteutumisesta tältä osin pyritään tosiasiallisesti huolehtimaan. Tätä pohdintaa olisi perusteltua tuoda näkyviin myös perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevaan jaksoon.

2. Näkemyksenne kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista koskevasta ehdotuksesta (kotikuntalain 4 §)

-

3. Näkemyksenne edunvalvojan tekemää muuttoilmoitusta koskevasta ehdotuksesta (kotikuntalain 7 ja 11 §)

-

4. Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Lakiehdotuksen perusteluissa (s. 16) on arvioitu, että kotikuntalain 9 §:n mukaisten lisäselvitysten tekeminen ja hallintopäätösten antaminen tiedoksi asianosaisille henkilöille kasvattaisi jonkin verran Digi- ja väestöviraston työmäärää nykyisestä. Vaikutusarvio-osuudessa olisi perusteltua nykyistä avoimemmin esittää lisäselvitysten hankkimiseen ja hallintopäätöksen tiedoksiantoon liittyvää menettelyä ja mahdollisia haasteita sekä sitä, miten asianosaisen oikeus muutoksenhakuun pyritään tosiasiallisesti turvaamaan tilanteissa, joissa kotikuntamerkintä poistetaan joltakin ulkopuoliselta taholta tulleen tiedon perusteella.

5. Muut kommentit esitysluonnoksesta

-

6. Kotikuntalain muutostarpeita keväällä 2020 selvittänyt hanketyöryhmä ehdotti kotikuntalain kokonaisuudistuksen tekemistä. Pidätkö sellaista tarpeellisena ja jos pidätte, millaisia asioita uudistuksessa tulisi mielestänne erityisesti ottaa huomioon?

-

Räty Anu
Oikeuskanslerinvirasto - Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti,
esittelijä vanhempi oikeuskanslerinsihteerini Anu Räty